

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ІВАНА ОГЕНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

Педагогічна освіта: теорія і практика

Випуск 19 (2-2015)

Частина 2

м. Кам'янець-Подільський
2015

<i>Нікора Анна</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	190
<i>Новакова Любов</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ	194
<i>Остапов Андрій, Гордієнко Оксана, Мусіяченко Євгеній</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	199
<i>Перетяцько Вікторія, Ткачук Оксана</i>	
ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ БІОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	205
<i>Приходько Тетяна</i>	
РОЛЬ НЕУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.)	210
<i>Самохвал Олеся</i>	
МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВОПОЛОЖЕНЬ ДУАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ НІМЕЧЧИНИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	218
<i>Скиба Марія</i>	
ЕКОЛОГО-ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ	223
<i>Шаповал Євгенія</i>	
ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ДІАГНОСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З МІНІ-ФУТБОЛУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ СПОРТСМЕНОК	229
<i>Шульце Світлана</i>	
ЗМІСТ І ФОРМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ	234
<i>Юрчишин Юрій</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОСИЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ОЗДОРОВЧОГО СПРЯМУВАННЯ	240
<i>Яцишина Ольга</i>	
КРИТЕРІЇ, КОМПОНЕНТИ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ	244
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Маринін Іван</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПОБУТУВАННЯ ВЕСІЛЬНИХ ВІВАТІВ У ТРАДИЦІЙНІЙ МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ (ХІХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)	249
<i>Мартинюк Любов</i>	
МУЗИЧНО-СЛУХОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДЛІТКІВ-ВИКОНАВЦІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ АКТИВІЗАЦІЇ	256

7. Deci E.L. A motivational of approach to self : integration in personality / E.L. Deci, R.M. Ryan // Perspectives on motivation : Nebraska symposium on motivation. –Lincoln : University of Nebraska Press, 1991. – Vol. 38. – P. 237–288.
8. Kilpatrick M. Physical activity motivation : a practitioner's guide to self-determination theory / M. Kilpatrick, E. Hebert, D. Jacobsen // International Journ. of Sport Psychol. – Roma, 2002. – № 73 (4). – P. 36–41.
9. Theobald M.A. Increasing student motivation : strategies for middle and high school teachers / M.A. Theobald. –California : Corwin Press, 2005. – 145 p.
10. Yli-Piipari S. Relationships between physical education students motivational profiles, enjoyment, state anxiety, and self-reported physical activity / S. Yli-Piipari, A. Watt, T. Jaakkola, J. Liukkonen, J.-E. Nurmi // Journ. of Sports Science and Medicine. – 2009. – № 8. – P. 327–336.

The article presents state the first year students' motivation of physical activity in the direction of improving extracurricular activities and future directions of improving the process of physical education for the task of strengthening them in such a motivation. Using the developed questionnaire 120 girls and 120 boys were interviewed. It was revealed that the vast majority of the studied type of motivation is low. According to the scientific literature the author has identified the direction of solving this problem that takes into consideration the process of physical training of students the theory of self-determination. The process should lead to the students' achievement of the respective internal motivation, adequate actions, independence, competence and interaction in the team.

Physical activity is provided by students today, especially by compulsory physical training classes in high school. However, this number even under optimal parameters of physical activity in each session does not provide health achievement, and especially developmental effects.

The study was conducted using general scientific methods such as analysis, systematization, generalization of documentary materials and data of scientific literature. The questionnaire method, was also used; the condition of formation of 120 girls and 120 boys' motivation for physical activity of wellness areas.

Key words: students, physical activity, physical education, motivation, self-determination.

УДК 378.14.015.62

Яцишина Ольга

Yatsyshyna Olha

КРИТЕРІЇ, КОМПОНЕНТИ, РІВНІ ТА ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

CRITERIA, COMPONENTS, LEVELS AND PERFORMANCE INDICATORS OF LIBERAL EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS – FUTURE DOCTORS

У статті визначено співвідношення гуманітарної та професійної підготовки у ВНЗ України. Акцентовано увагу на ролі гуманітарної підготовки у формуванні всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця. Проаналізовано критерії, компоненти, рівні та показники результативності гуманітарної підготовки іноземних студентів-медиків.

Ключові слова: гуманітарна підготовка, результативність гуманітарної підготовки, іноземні студенти – майбутні лікарі, критерій, компонент, рівень, показник.

Одним із головних завдань гуманітарної освіти є: сформуванати у студента-іноземця – майбутнього лікаря уміння та навички використовувати гуманітарні знання як у повсякденному

житті, так і в професійній діяльності. Тобто, мета гуманітарної підготовки – формування соціокультурної компетентності, яка має певну структуру, складається з сукупності компонентів, які визначаються за певними ознаками – критеріями.

Дослідники розглядали різні аспекти гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах, зокрема: особливості гуманітарної підготовки фахівця (М. Лебедева, Л. Тарасова) [6], професійне становлення студентів у процесі гуманітарної підготовки (О. Булгакова) [1], особливості гуманітарної освіти в процесі підготовки спеціалістів профільних ВНЗ України (Е. Лузік) [7], роль гуманітарної підготовки в професійній освіті фахівців різних напрямів: інженерного (Ю. Єгорова) [4], медичного (Г. Микиртичан) [8], Ю. Колісник-Гуменюк [5] та ін. Тим не менш, досі практично невивченим лишається питання про визначення результативності гуманітарної підготовки в процесі професійної освіти іноземних студентів у медичних університетах.

Метою нашого дослідження є аналіз критеріїв, компонентів, рівнів та показників, за якими можна визначити результативність гуманітарної підготовки іноземних студентів – майбутніх лікарів.

Незалежно від тих змін, що відбуваються у суспільстві і у вищій школі, головною її метою залишається підготовка фахівців, необхідних для суспільства і таких, які зможуть задовольнити його нагальні потреби. Як зазначає О. Булгакова, що повніше розвивається особистість студента, то успішнішою є підготовка фахівця, а це вимагає вивчення гуманітарних дисциплін [1, с. 3]. Найяскравішою проблемою сучасної вищої освіти є те, що вона тяжіє до чіткого розмежування гуманітарного та негуманітарного знання. Ця тенденція виникла ще у ХІХ столітті й існує досі, хоча сьогодні здійснюються спроби до нівелювання чіткої межі між цими двома типами освіти [1, с. 3].

Однак, не має сенсу протиставляти професійність усебічному розвитку особистості, оскільки без такого розвитку не має повноцінного фахівця-лікаря. Це зазначено й у документах, що регулюють процес професійної підготовки фахівців у вищих медичних навчальних закладах України. Так, в освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ) випускника вищого медичного навчального закладу, який, зокрема, отримує спеціальність 7.110101 “Лікувальна справа” за напрямом підготовки 1101 “Медицина”, зазначено: “Вищі навчальні заклади повинні сформувати випускників як соціальних особистостей, здатних вирішувати певні проблеми і задачі соціальної діяльності” [9, с. 5]. З іншого боку, в освітньо-професійній програмі (ОПП) підготовки спеціаліста за спеціальністю 7.110101 “Лікувальна справа” напряму підготовки 1101 “Медицина” визначено три основних цикли підготовки: гуманітарної і соціально-економічної; природничо-наукової підготовки, що забезпечують певний освітній рівень; професійної та практичної підготовки, що разом з попередніми циклами забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень [10, с. 2-4]. У цьому ж документі зазначено ті навички, якими повинен оволодіти студент – майбутній лікар. Так, відповідно до циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки студент повинен уміти:

- аналізувати тенденції культурного розвитку України у різні історичні періоди;
- визначати головні форми і напрями розвитку культури, види, стилі і жанри мистецтв;
- визначати місце політичної влади у системі суспільних відношень і функції держави;
- демонструвати розуміння ролі і значення народних мас, визначних політичних, військових і державних діячів, представників української науки, культури, охорони здоров'я, духовенства;
- інтерпретувати особливості культурних епох, їхні духовні цінності та пріоритети, сутність основ віровчень та культів світових релігій, які впливають на фізичний і психологічний стан людини, закономірності історичного розвитку українського народу;
- трактувати закономірності пізнавально-практичної діяльності людини у професійній роботі лікаря тощо [10, с. 5-6].

Нова парадигма освіти зумовлює пошук компонентів гуманітарної підготовки іноземних студентів – майбутніх лікарів та критеріїв і показників її результативності, а також рівнів сформованості.

У Великому тлумачному словнику української мови за ред. В. Бусела поняття *критерій* тлумачиться як “підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило” [2, с. 588]. Тобто, критерій – це ознака певного явища. Щодо гуманітарної підготовки критерій розуміємо як характеристику, за якою можна визначити сформованість певного компоненту.

На основі аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціаліста з медицини, вважаємо, що критеріями результативності гуманітарної підготовки є:

- прагнення студента до оволодіння соціокультурною компетентністю в процесі гуманітарної підготовки;
- сформованість комплексу теоретичних знань студента із суспільних дисциплін, розширення соціокультурного світогляду на основі вивчення суспільних дисциплін;
- уміння аналізувати та використовувати набуті теоретичні знання у професійній діяльності;
- спрямованість студентів на саморозвиток та самовдосконалення.

Водночас, кожен із визначених критеріїв відповідає певному компоненту, серед яких: мотиваційний, когнітивний, аналітично-діяльнісний, особистісно-розвивальний.

Мотиваційний компонент відображає особисте ставлення студента до процесу гуманітарної підготовки: інтерес до оволодіння соціокультурною компетентністю; переконання, що належний рівень соціокультурної компетентності є основою успішної адаптації у суспільстві та необхідною умовою професійного розвитку; прагнення студента до підвищення свого рівня підготовки із суспільних дисциплін.

Когнітивний компонент характеризується наявністю в студентів знань про основні історичні факти та події; розумінням особливостей культурного розвитку України, становлення філософської думки в Україні та у світі; усвідомленням значення суспільно-історичних процесів для розвитку українського соціуму.

Аналітично-діяльнісний компонент сформованості соціокультурної компетентності як результату гуманітарної підготовки іноземних студентів-медиків відображає вміння аналізувати та співставляти набутий теоретичний матеріал, самостійно робити висновки; здатність оцінювати сутність явищ і процесів суспільного життя; уміння застосовувати загальні методи пізнання (аналізу та синтезу, індукції та дедукції, закони формальної та діалектичної логіки) суспільних процесів.

Особистісно-розвивальний компонент представлений такими показниками: самоосвітня діяльність студентів щодо вивчення суспільних дисциплін; ведення бібліографічного щоденника самостійно прочитаної літератури із суспільних дисциплін; регулярне самостійне відвідання музеїв, художніх галерей, виставок.

За показниками визначається рівень сформованості кожного компоненту – таких рівнів нами визначено 4: високий, достатній, середній, низький.

Оскільки результатом гуманітарної підготовки іноземних студентів-медиків є сформована соціокультурна компетентність, К. Дворак пропонує визначати рівень її сформованості за кількома показниками. Наприклад, науковець визначає такі показники: ціннісне ставлення до культури рідної та чужих країн; володіння технологією пошуку, обробки й застосування соціокультурної інформації у процесі спілкування; здатність співпрацювати з метою досягнення кращих результатів; самостійність і творча активність. Окрім того, дослідниця визначає три рівні володіння студентами соціокультурною компетентністю: адаптивний, евристичний, творчий [3, с. 11].

Отже, визначаються дві основні ознаки соціокультурної компетентності:

1. Наявність знань у галузі таких соціально значущих феноменів, як особистість, суспільство, культура, що актуалізує вивчення таких дисциплін, як історія української культури, історія України, політологія, філософія.

2. Володіння нормами міжособистісного спілкування, що відображається у ставленні до іншого, виявлення поваги до людської особистості, її достоїнства і прав, розуміння відмінностей між людьми в культурі, що також досягається під час вивчення історії української культури, філософії, політології [13, с. 13].

Два компоненти феномену соціокультурної компетентності виокремлює Е. Почтарьова. На її думку, соціокультурна компетентність, з одного боку, відображає приналежність особистості до певної соціальної групи, а з іншого – реалізується в ототожнюванні особистості самої себе з культурними зразками, стереотипами в процесі внутрішньо культурної соціалізації. Емоційний компонент підкреслює динамічну складову соціокультурної компетентності особистості як утворення, що змінюється [11].

Щодо структури соціокультурної компетентності, імпонує думка П. Сулейманової, яка виокремлює три компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий [12]. Дослідниця пояснює сутність кожного з цих компонентів. Так, мотиваційно-ціннісний постає як сукупність мотивів, відповідно до яких людина організовує свою діяльність. Цей компонент виявляє переконання і принципи, якими особистість керується в професійному спілкуванні та професійній діяльності. Когнітивний компонент постає як сукупність знань з історії, культури, релігії, традицій та звичаїв, норм та правил поведінки у суспільстві. Як вказує П. Сулейманова, цей компонент успішно формується за умови усвідомлення студентом необхідності інтеграційних процесів, взаєморозуміння, взаємозбагачення різних культур. Останній, діяльнісно-поведінковий компонент розуміється як конкретні дії, досвід спілкування у новому соціокультурному просторі, що базується на знанні історії, традицій, суспільних норм тощо [12].

Отже, результативність гуманітарної підготовки можна визначити за допомогою рівнів сформованості соціокультурної компетентності. У свою чергу, ці рівні визначаються за показниками, які відповідають певним критеріям та компонентам. Дослідження не вичерпує проблему повністю, а тому перспективи подальших розвідок убачаємо в аналізі результатів експериментального дослідження відповідно до визначених критеріїв, компонентів, рівнів та показників результативності гуманітарної підготовки іноземних студентів – майбутніх лікарів.

Список використаних джерел

1. Булгакова Е.В. Профессиональное становление студентов вуза в процессе гуманитарной подготовки : автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Е.В. Булгакова. – Кемерово, 2005. – 23 с.
2. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.
3. Дворак Е.В. Педагогические условия становления социокультурной компетентности студентов технического ВУЗа : автореф. дис. на соиск. научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Е. В. Дворак. – Иркутск, 2006. – 27 с.
4. Егорова Ю.А. Роль и значение гуманитарных дисциплин в структуре профессиональной подготовки будущих инженеров [Электронный ресурс] / Ю.А. Егорова // Социальная сеть работников образования. – Режим доступа : <http://nsportal.ru/vuz/pedagogicheskie-nauki/library/egorova-yua-rol-i-znachenie-gumanitarnyh-disciplin-v-strukture>
5. Колісник-Гуменюк Ю.І. Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах : монографія / Юлія Ігорівна Колісник-Гуменюк. – Львів : КВП "Край", 2013. – 296 с.
6. Лебедева М.В. К вопросу о гуманитарной подготовке специалиста [Электронный ресурс] / М.В. Лебедева, Л.Б. Тарасова // Преподаватель высшей школы в XXI веке : материалы Междунар. научн.-практ. интернет-конф. // Режим доступа : <http://www.t21.rgups.ru/archive/Arhiv2010s2>

7. Лузік Е. Гуманітарна освіта в процесі підготовки спеціалістів профільних ВНЗ України : проблеми та перспективи / Ельвіра Лузік // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 266–276.
8. Микиртічан Г.Л. Гуманитарная составляющая высшего медицинского образования [Электронный ресурс] / Г.Л. Микиртічан // Интернет-сайт: профессиональное сообщество медицинских руководителей, МЦФЭР, 2010 // Режим доступа: <http://www.zdrav.ru/library/publication...hp?ID=1906>
9. ОКХ спеціаліста за спеціальністю 7.110101 “Лікувальна справа” напряму підготовки 1101 “Медицина”. – К., 2003. – 25 с.
10. ОПП підготовки спеціаліста за спеціальністю 7.110101 “Лікувальна справа” напряму підготовки 1101 “Медицина”. – К., 2003. – 88 с.
11. Почтарева Е.Ю. Социокультурная компетентность как фактор становления субъектности личности [Электронный ресурс] / Е.Ю. Почтарева // Молодежный научный поиск : личность в изменяющихся социальных условиях : материалы II Всерос. заочн. научн.-практ.конф. // Режим доступа : <http://nachfak.wp.kspu.ru/biblioteka/>
12. Сулейманова П.В. Национально-культурные центры как средство формирования социокультурной компетентности студентов [Електронний ресурс] // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 6. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/113-11137>
13. Чехова С.Э. Роль и место социокультурной компетентности в подготовке студентов ВУЗа: автореф. дис. на соиск. научн. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / С.Э. Чехова. – Нижний Новгород, 2003. – 28 с.

The article deals with some aspects of outcome analysis of liberal education at medical university. Some works of researchers, who studied problems of vocational and liberal training and education in higher educational establishments are described.

The balance between liberal and vocational training at universities in Ukraine is defined in the article. The attention is focused on the role of liberal training in shaping a fully developed personality of the future specialist of medicine.

One of the main goals of liberal education are: formation of foreign students-future doctors' skills to use humanitarian knowledge in everyday life and in professional activities. The purpose of liberal training is to form the of sociocultural competence, which has a structure, consists of a set of components that are defined by certain characteristics-criteria.

Some documents, which regulate the process of vocational and liberal training and education at medical universities are considered. It is defined, that the result of liberal training is sociocultural competence, which has its own peculiarities and sructure. The criteria, components, levels and indicators of sociocultural competence as a result of liberal training of foreign medical students are analyzed.

For example, the criteria of effectiveness of liberal training are: the desire of students to master the process of socio-cultural competence in the process of liberal training; formation of complex of students' theoretical knowledge in social sciences, the expansion of social and cultural outlook by studying the social sciences; the ability to analyze and use the acquired theoretical knowledge in professional activity; students' focus on self-development and self-improvement.

The conclusion about scoring the liberal training effectiveness and necessity of further study of the problem is made.

Key words: liberal training, effectiveness of liberal training, foreign students-future doctors, criterion, component, level, indicator.